

Spis treści

SŁOWO WSTĘPNE DO WYDANIA POLSKIEGO IX

PRZEDMOWA 1

TERMINOLOGIA 5

WSTĘP: INSTYNKTY I NAMIĘTNOŚCI LUDZKIE 9

PRZYPISY 20

CZEŚĆ PIERWSZA

INSTYNKTYWIZM, BEHAVIORYZM, PSYCHOANALIZA 21

1. INSTYNKTYWIŚCI 22

Wcześni instynktywiści 22

Neoinstynktywiści: Zygmunt Freud i Konrad Lorenz 23

Freuda koncepcja agresji 23

Teoria agresji Lorenza 25

Freud i Lorenz: podobieństwa i różnice 29

PRZYPISY 43

2. ENWIRONMENTALIŚCI I BEHAVIORYŚCI 45

Enwironmentalizm oświeceniowy 45

Behawioryzm 45

Neobehawioryzm B. F. Skinnera 46

Cele i wartości 47

Przyczyny popularności skinneryzmu 52

Behawioryzm i agresja 54

O eksperymentach psychologicznych 58

Teoria frustracji-agresji 79

PRZYPISY 81

3. INSTYNKTYWIZM I BEHAVIORYZM:

PODOBIENSTWA I RÓŻNICE 84

Wspólna płaszczyzna 84

Nowsze poglądy 86

Polityczne i społeczne tło obu teorii 88

PRZYPISY 91

4. PSYCHOANALITYCZNE PODEJŚCIE DO ZROZUMIENIA

AGRESJI 92

Podsumowanie 98

PRZYPISY 100

CZEŚĆ DRUGA**ŚWIADECTWA PRZECIWKO TEZIE INSTYNKTYWISTYCZNEJ 103****5. NEUROFIZJOLOGIA 104**

Związek psychologii z neurofizjologią 104

Mózg jako podstawa zachowań agresywnych 107

Obronna funkcja agresji 109

Instynkt „ucieczki” 111

Drapieżność i agresja 112

PRZYPISY 115

6. ZACHOWANIE ZWIERZĄT 117

Agresja w niewoli 118

Agresja ludzka i stłoczenie 122

Agresja na swobodzie 125

Terytorializm i dominacja 130

Agresywność wśród innych ssaków 133

Czy człowiek wyposażony jest w mechanizmy powstrzymujące go przed zabijaniem? 135

PRZYPISY 138

7. PALEONTOLOGIA 140

Czy człowiek stanowi jeden gatunek? 140

Czy człowiek jest zwierzęciem drapieżnym? 141

PRZYPISY 144

8. ANTROPOLOGIA 146

„Człowiek myśliwy” – antropologiczny Adam? 146

Agresja i pierwotni łowcy 153

Pierwotni łowcy – społeczeństwo obfitości? 161

Pierwotna wojna 162

Rewolucja neolityczna 168

Społeczeństwa prehistoryczne i „natura ludzka” 175

Rewolucja miejska 177

Agresja w kulturach pierwotnych 182

Analiza trzydziestu plemion pierwotnych 183

System A: społeczeństwa afirmujące życie 183

System B: społeczeństwa niedestrukcyjno-agresywne 184

System C: społeczeństwa destrukcyjne 184

Przykłady trzech systemów 185

Świadectwa przemawiające za destrukcyjnością i okrucieństwem 193

PRZYPISY 198

CZEŚĆ TRZECIA**RÓŻNE FORMY AGRESJI I DESTRUKCYJNOŚCI****ORAZ ICH UWARUNKOWANIA 203****9. AGRESJA NIEZŁOŚLIWA 204**

Uwagi wstępne 204

Pseudoagresja 207

Agresja przypadkowa 207

Agresja w zabawie 208

Agresja asertywna (*self-assertive aggression*) 208

Agresja obronna 215

Różnica między zwierzętami a człowiekiem 215

Agresja i wolność 219

Agresja i narcyzm 221

Agresja i opór 225

Agresja konformistyczna 227

Agresja instrumentalna 228

O przyczynach wojny 231

Warunki ograniczenia agresji obronnej 237

PRZYPISY 239

10. AGRESJA ZŁOŚLIWA: PRZESŁANKI 243

Uwagi wstępne 243

Natura człowieka 244

Egzystencjalne potrzeby człowieka a różne namietności zakorzenione w jego charakterze 256

Ramy orientacyjne i wiara 256

Zakorzenienie 258

Jedność 259

Skuteczność 261

Pobudzenie i stymulacja 263

Nuda – chroniczna depresja 270

Struktura charakteru 280

Warunki rozwoju namietności zakorzenionych w charakterze 282

Warunki neurofizjologiczne 283

Warunki społeczne 287

O racjonalności popędów i namietności 292

Psychiczne funkcje namietności 294

PRZYPISY 296

11. AGRESJA ZŁOŚLIWA: OKRUCIEŃSTWO I DESTRUKCYJNOŚĆ 301

Pozorna destrukcyjność 301

Formy spontaniczne 303

Nota historyczna 303

Mściwa destrukcyjność 305

Destrukcyjność ekstatyczna 308

Kult destrukcyjności 310

Kern, von Salomon: kliniczny przypadek destrukcyjnego bałwochwaltstwa 310

Charakter destrukcyjny: sadyzm 314

Przykłady seksualnego sadyzmu-masochizmu 317

Józef Stalin: kliniczny przypadek nieseksualnego sadyzmu 319

Natura sadyzmu 323

Warunki rozwoju sadyzmu 332

Heinrich Himmler: kliniczny przypadek sadyzmu analno-tezauryzatorskiego 334

Podsumowanie 359

PRZYPISY 362

12. AGRESJA ZŁOŚLIWA: NEKROFILIA 366	
Koncepcja tradycyjna 366	
Charakter nekrofiliczny 371	
Nekrofiliczne marzenia senne 372	
„Niezamierzone” działania nekrofiliczne 377	
Nekrofiliczny język 382	
Związek między nekrofilą a kultem techniki 383	
Hipoteza dotycząca kazirodztwa i kompleksu Edypa 401	
Związek Freudowskich popędów śmierci i życia z biofilą i nekrofilą 408	
Zasady kliniczne/metodologiczne 409	
PRZYPISY 412	
13. AGRESJA ZŁOŚLIWA: ADOLF HITLER, KLINICZNY PRZYPADEK NEKROFILII 416	
Uwagi wstępne 416	
Rodzice Hitlera i jego młodość 418	
Klara Hitler 418	
Alois Hitler 420	
Od niemowlęstwa do szóstego roku życia (1889–1895) 422	
Dzieciństwo od szóstego do jedenastego roku życia (1895–1900) 426	
Okres poprzedzający dojrzewanie i okres dojrzewania:	
od jedenastego do siedemnastego roku życia (1900–1906) 428	
Wiedeń (1907–1913) 436	
Monachium 443	
Komentarz metodologiczny 445	
Destrukcyjność Hitlera 446	
Stłumienie destrukcyjności 453	
Inne aspekty osobowości Hitlera 455	
Związki z kobietami 459	
Talenty i umiejętności 464	
Ogłada 473	
Słabość woli i brak realizmu 478	
PRZYPISY 485	
EPILOG: O DWUZNACZNOŚCI NADZIEI 491	
DODATEK	
FREUDA TEORIA AGRESYWNOSCI I DESTRUKCYJNOSCI 496	
1. Ewolucja Freudowskiego pojęcia agresywności i destrukcyjności 496	
2. Analiza losów Freudowskich teorii dotyczących popędu śmierci i erosu oraz ich krytyka 502	
3. Siła i ograniczenia popędu śmierci 518	
4. Krytyka teorii 524	
5. Zasada redukcji pobudzenia: podstawa zasady przyjemności i popędu śmierci 527	
PRZYPISY 533	
BIBLIOGRAFIA 539	
INDEKS 557	